
Lotte Mjöberg
Att sluta cirkeln
 Carlssons förlag, 2006

Att sluta cirkeln

Lotte Mjöbergs bok Att sluta cirkeln, med undertiteln Aboriginerna, Eric och jag, handlar om att stjåla och återlämna skelett. Förfädersskelett.

Den handlar också om försöken att förstå ett så vidrigt och respektlöst handlande som gravplundring och sona det. Och den handlar om Lotte själv, frilansjournalist och författare, och hennes släkting Eric Mjöberg, upptäcktsresande i början av förra seklet, och deras olika resor till Kimberley i Australien och dess urinvånare aboriginerna.

Så här skriver Eric i sin bok Bland vilda djur och folk i Australien från 1915:

”En vacker afton fyllde jag mitt browningmagasin, tog bössan över axeln, en llnnesäck under armen och begav mig iväg till begravningsplatsen, belägen omkring två mil från en liten skogsstig, upptrampad av infödingarna. Det blev en härlig månljuskväll. Naturen låg försänkt i djup sömn, blott nattens outtröttliga musikanter, syrsorna, och några dova kängurutramp störde tystnaden. Jag var framme vid den döde ynglingens luftiga läger.”

Men denna gång får Eric tji. Den döde har flyttats då ryktet om Erics skelettstöld spritt sig. Och sådant:

”... var i de svartas ögon ett svårt brott... Jag hade vid mina kommande skelettjakter att iakttaga ännu större försiktighet, ty australnegern är mycket opålitlig och i all sin vidskeplighet i högsta grad fanatisk.”

Sådana tankar dominerade naturvetenskapen på den tiden, och Eric Mjöberg hyllades som en vetenskaps hjälte då han kom hem med sina utsmugglade aboriginskelett för forskning i rasbiologins namn. Han var själv mäktigt stolt över sin bravad och skrev helt öppet om sina gravplundringar, och det är detta som hans sentida släkting Lotte nu försöker förstå genom att läsa hans böcker och resa till Australien, åka där han åkte, gå där han gick.

Hon gör det för att hon känner sig besläktad med hans res- och upptäckarlust – men avskyr hans stölder. Därför gör hon också det som Eric aldrig gjorde, hon träffar ättlingar till de aboriginer som Eric bestal och ber dem om ursäkt. Det är en stark scen i boken när hon beskriver hur hon sitter bland de nio åldermännen, och deras mörka, djupt liggande ögon går

rakt in i henne. Flugorna surrar och det känns som om hennes hjärta ska brista, då stora tårar plötsligt börjar rinna utför hennes kinder, och hon kan inte hindra gråten ”... för det är som om det inte är min egen gråt. Någon eller några, kanske många, gråter genom mig.”

Det går utför med Eric Mjöberg efter hans Australienresor. Hans liv blir ångest. På mentalsjukhuset skriver han utifrån en utomkroppslig upplevelse om Den gyllene lorden (i boken På giftets vingar), och det märkliga är att det finns likheter mellan denna gestalt och de aboriginska medicinmännen. Är det för att hans gärningar väckte förbannelser bland aboriginerna, levande och döda? Lotte undrar.

Skeletten är nu återlämnade. Det skedde genom en ceremoni på Etnografiska museet i Stockholm. Cirkeln är slutet, förbannelsen är upphävd. Må inga nya tvingas fram.

Annika Burholm

I förra numret av Fjärde Världen skrev Claes Hallgren en längre artikel om rasbiologi i Australien, där även Eric Mjöbergs namn nämndes. Tidningen går att beställa från vårt kontor eller via post@f4world.org.